

**Неонила Алфредовна Турањина,¹
Олга Јурјевна Мурашко,
Ирина Генадјевна Колесњикова,**

Белгородски државни институт уметности и културе
Одељење за издаваштво и библиотекарство,² Белгород, Руска Федерација

БИБЛИОТЕЧКО ПАРТНЕРСТВО КАО СЕГМЕНТ САВРЕМЕНЕ ДРУШТВЕНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ³

Значај система социјалних партнерстава који је, историјски посматрано, настао као спона између интереса послодаваца и најамних радника, огледа се у остваривању циљева свих социјалних група и заједница, постепено укључујући и нове области јавног живота и друштва, чији је библиотечко-информациона делатност саставни део.

Један од савремених домаћих истраживача из ове области Генадјј Јурјевич Семигин истиче да је постигнут значајан успех у погледу схватања партнерства, у најширем смислу те речи, као усклађивање интереса које постижу заинтересоване стране у друштву на основу компромиса, што је предуслов за друштвени просперитет и стабилност. Првенствено је неопходно постићи одговорност заједнице према организацији и организације према заједници.

Јавне (општинске, градске) библиотеке су крајем прошлог века нарочито прошириле своју делатност. Логично је да се намеће питање да ли управо оне треба да преузму на себе улогу информационог, правног, културног и интелектуалног центра око којег се одвија живот локалне заједнице. У данашње време библиотечка делатност тесно је повезана заједничким циљевима, задацима и потребама општине. Постоји више модела јавних библиотека, као што су: библиотеке за

¹ turanina@mail.ru

² Од 2018. под називом Одељење за библиотечко-информациону делатност.

³ Текст изворно објављен као: Туранина Н.А., Мурашко О.Ю., and Колесникова И.Г.. „Библиотечное партнерство как элемент современного социального взаимодействия” *Дискуссија*, no. 8 (60), 2015, pp. 94-100.

предузетништво, библиотеке стручне литературе, библиотеке као интелектуални и еколошки центри, библиотеке породичне литературе и др.

Укључивањем различитих структура друштва проширују се и могућности активног деловања библиотеке. Дугорочна партнерства омогућавају њихово учешће у решавању проблема локалне заједнице који произилазе из савременог концепта рада општинске библиотеке, која је дефинисана као „библиотека – центар локалне заједнице”. Генерално посматрано, задаци који се могу ставити испред библиотека јесу следећи:

- ефикасна употреба традиционалног и електронског каталога, креирање сопствених база података, учешће у превазилажењу информационих баријера, подршка образовању и самообразовању стручњака из области индустрије, запослених у социјалној сфери и представника пословних структура

- учешће у изради, имплементацији и ширењу иновативних регионалних и локалних програма у приоритетним областима друштвеног развоја

- оснивање информационих центара, као посредника између јавног мњења и управе у систему размене информација.

Друштвена улога библиотеке јесте да обезбеди отворен и равноправан приступ информацијама за целокупну јавност. Оваква њена улога одређује смер развоја библиотечке делатности ка увођењу нових технологија, иновативних облика рада и међусобних партнерстава. Према мишљењу стручњака за ову област Татјане Јурјевне Катуржевске, учесници друштвених пројеката могу да делују не само кроз правне државне структуре, већ и као равноправни чланови друштва. Њихов друштвени допринос огледао би се кроз стварање група за самопомоћ, еколошких група, савеза присталица мултикултурализма, итд. Улога библиотеке у социјалном партнерству заснива се на чињеници да је сваком сегменту друштвене инфраструктуре неопходна информациона подршка.

Мултидимензионалност библиотечке делатности омогућава библиотеци да са најразличитијим субјектима осмишљава и реализује партнерске пројекте, као што су: пројекти за борбу против информатичке неписмености међу становништвом старије доби, пројекти подршке аматерским друштвима (народно стваралаштво, књижевна друштва), организовање манифестација регионалног карактера, учествовање у социјалним програмима укључујући и достављање информација инвалидима и старијим особама, спровођење мониторинга и социолошких истраживања.

Основни документ на којем се заснивају идеје друштвеног партнерства у целом свету јесте „Декларација о циљевима и задацима Међународне организације рада”, Филадельфија, 1944. Основни принцип овог документа гласи: „Сви људи, без обзира на расу, веру или пол, имају право на материјално благостање и духовни развој у условима слободе и достојанства, економске одрживости и једнаких могућности.” Овакв принцип у потпуности одговара основним функцијама библиотека, па их је сасвим легитимно посматрати као потенцијалне субјекте за партнерска удруживања.

Успешна реализација процеса друштвеног партнерства могућа је само у социјално оријентисаној држави. У складу са чл. 7 Устава Руске Федерације из 1993.

године, она се дефинише као социјално друштво, чија је политика усмерена на стварање услова којима се омогућава достојанствен живот и слободан развој сваког човека.

Проучавање еволуције социјалног партнерства у сфери библиотечко-информационе делатности, могуће је само у контексту суштинске анализе социјалног партнерства. Таквим прегледом текстова, посвећених проблемима друштвених, односно социјалних партнерстава и доступних у оквиру домаће и стране научне литературе, дошло се до закључка да још увек није развијена јединствена теорија, прилагођена постојећим условима рада општинских библиотека. У речнику социолошких, економских, правних и других истраживања у области хуманистичких наука у огромној већини случајева користи се традиционално тумачење појма „социјално партнерство”. Међутим, руски социолози Исак Мојсејевич и Бела Савелјевна Модељ, сматрају да је наведени појам и његов концепт историјски ограничен. Приликом разматрања функционисања система социјалних партнерстава у садашњој фази развоја друштва, неопходно је узети у обзир чињеницу да је оно саставни део социјалне политике државе, која је усмерена на максимално задовољавање не само материјалних, већ и духовних потреба најширих слојева становништва. Због тога је једно од актуелних питања теорије социјалног партнерства управо утврђивање новог концептуалног приступа дефинисању принципа који су неопходни у области библиотекарства.

На основу теоријских основа америчког социолога Талкота Парсонса, можемо издвојити неколико принципа социокултурног приступа реализацији оваквог вида партнерства:

- *Принцип активности* који акценат ставља на мултидимензионалност могућих активности субјеката, представљајући саму акцију као саставни део интеракције са другим субјектима, односно партнерима.

- *Принцип узајамног њрожимања културе и друштва* који указује на константну везу и међусобни утицај ових двеју категорија у систему социјалних партнерстава.

- *Принцип социокултурног баланса* који подразумева равнотежу између културне и социјалне компоненте, а што је и услов за одрживи развој друштва. Функција, структура и проблеми друштвених партнерстава пружају баланс у задовољавању противречних потреба субјеката и њихово међусобно уважавање.

- *Принцип процеса* који подразумева да сваком процесу, који се одвија у оквиру социјалног партнерства, одговара алтернативни процес који се може претворити у своју директну супротност (нпр. интеграција у дезинтеграцију).

Ограничено тумачење појма „социјално партнерство” доводи до значајног сужавања могућности његовог проучавања и примене у пракси различитих организација, установа, удружења и асоцијација које делују као непрофитне. Библиотека је социокултурна институција која иступа као посредник између структура власти и становништва и која може и мора да испуњава мисију доприноса развоју грађанског друштва. На такав начин библиотека добија место и улогу у друштву као једна од најперспективнијих демократских институција.

Библиотеке су одувек биле, а и сада су, тесно повезане са политиком државе. Истовремено, библиотеке имају сталну интеракцију са различитим категоријама становништва. Овладавањем информативним ресурсима, оне постају главни носиоци културе и често иницирају учешће становништва у спровођењу социјално-економских и друштвених реформи (у промени правних аката, развоју просветно-образовних активности). На такав начин оне доприносе појави и развоју грађанске иницијативе. Као пример за то може нам послужити искуство Библиотеке „Фјодор Иванович Тјутчев”, која је 2000. године иницирала одржавање грађанских форума становника Брјанска на искључиво социјалне теме као што су: незапосленост у региону, пораст криминала, повећан број преступа и социјално раслојавање становништва.

Библиотеке се неретко појављују и као пунктови за прикупљање и аналитичку обраду података о кандидатима на изборима, као места где се врше социолошка истраживања јавног мњења о питањима локалне заједнице или као центри за информисање становништва у периоду предизборних кампања.

Са теоријско-аналитичке тачке гледишта, концепт „социјално партнерство” дефинише се као појам који означава специфичан скуп друштвених веза, друштвених институција и друштвених вредности, чији је основни циљ реализација заједничке друштвено корисне активности. Социјално партнерство на данашњем нивоу развоја превазилази првобитне оквире који су се базирали на производно-економским односима и трансформише се у систем социјалних партнерстава који обухватају све сфере живота једног друштва, укључујући и библиотеке. Оно се у библиотекарству може дефинисати као скуп најразличитијих односа међу субјектима, чији је основни циљ остваривање и максимално задовољавање социокултурних потреба једне општинске јединице. Спроводећи успешно своју мисију на микро и макро плану, библиотека као социокултурна институција, обавезна је да испуњава одређене захтеве.

Као прво, јавна библиотека треба да заузима јединствено место у друштву. То место одређује јасно дефинисана стратегија, тактика и политика развоја библиотеке, као и организациона структура. Они се формирају прикупљањем и проучавањем искустава разних библиотека, укључујући и своју. Онда као друго, библиотека треба да има заједничке интересне сфере и додирне тачке са другим друштвеним организацијама и структурама, и са органима власти и политичким партијама. И као треће, библиотекама је потребна таква стратегија развоја стручног кадра, где би сви чланови колектива радили на осмишљавању политике развоја установе и подизању нивоа стручности библиотекара. Оне све више привлаче стручњаке из разних области знања, услед чега библиотечка делатност све више добија обележје мултипрофесионалности.

Спремност библиотеке да учествује у друштвеним процесима, да успоставља хоризонталну и вертикалну комуникацију на општинском нивоу, да покреће дискусију и решава горуће проблеме локалне заједнице, унапред наговештава успешност социјалног партнерства већ самим њеним учешћем. Равноправним партнерством библиотека са различитим субјектима стварају се додатни ресурси

за развој библиотечких услуга, што је један од битних фактора друштвено-економског развоја територијалне јединице.

Један од инструмената привлачења додатних ресурса јесу пројектне активности библиотека. Као пример за квантитативно и квалитативно проширивање садржаја информационих услуга може послужити пројекат Малиновске библиотеке, филијале бр. 40 у Белгородској области, под називом „Јединствено – овде је!“. Циљ пројекта јесте развој културног туризма као саставног дела културе житеља насеља Малиновка и покретање друштвених активности њених становника. Подршком пројекта од стране представника општинске власти насеља Малиновка, месна библиотека добила је додатна материјална средства као и људске ресурсе у виду волонтера укључених у реализацију пројекта.

Током реализације пројекта мештани села обишли су споменике од државног, регионалног и локалног значаја, као што су: Државни музеј историје и уметности, Државни војно-историјски, Музеј-резерват „Прохоровско поље“, Белгородски државни историјски обласни музеј, Подземни манастир Свете Тројице, Цркву Светих апостола Петра и Павла и друге знаменитости. Пројекат је у значајној мери попунио завичајни библиотечки фонд а број корисника библиотеке повећан је за 23%. Као што се види, покретањем друштвено корисног пројекта, библиотека је не само допринела културном развоју једног насеља, већ је делимично решила и проблем набавке средстава за попуњавање фонда.

Проблем утврђивања садржајно-функционалних аспеката делатности библиотека данас је предмет једне од великих расправа о националном библиотекарству. Према мишљењу аутора рада, могућа су два приступа: *технолошки* и *хуманисטיчки*.

Технолошки приступ темељи се на информативној функцији библиотеке. У складу са захтевима локалне заједнице, библиотеке се унапређују у информационе центре који делују као сервиси за пружање информација државним институцијама, предузећима, јавним организацијама, грађанима, чиме спроводе своју информативну мисију.

Као позитиван пример партнерских односа навешћемо регионални пројекат „Информациона сфера орловског аграра“, где су учесници на пројекту били: Министарство за културу и мас-медије Руске Федерације, Централна научна пољопривредна библиотека Руске пољопривредне академије и Орловска јавна регионална научна библиотека „Иван Алексејевич Буњин“.

Хуманисטיчки приступ се огледа у посматрању библиотека као центара хуманости који врше васпитну, моралну и просветну функцију. Овде се специфичност социјалног партнерства огледа у примени традиционалних облика друштвених интеракција са учешћем субјеката као што су образовне институције, установе културе (домови културе, музеји, позоришта, музичке школе, верске заједнице итд.).

Територијални принцип утиче на активности јавних библиотека и на више начина може утицати на правац развоја библиотеке. Али, поред територијалних особености, постоје и општи трендови детерминисани кретањем руског друштва ка демократији формирањем отворених грађанских институција. Овај процес

утиче на све аспекте друштвене активности, укључујући и библиотечко-информациону делатност. Треба напоменути да се социјално партнерство, као један од услова за нормално функционисање библиотечке делатности, може односити само на библиотеке које спроводе одговарајућу политику у одређеним општинским заједницама. Ако се библиотеке налазе у стању стагнације и у пракси не примењују стратегију друштвене интеракције, логично је посматрати их као пасивне објекте и неповољне економске и друштвене факторе. На такав начин сви аспекти промене улоге библиотеке, у систему друштвене интеракције, нераскидиво су повезани са развојем грађанског друштва у целини.

Превела са руског *Верица Шево*

Литература

1. Семигин Г.Ю. Социальное партнерство в современном мире. М.: Мысль, 1996. С. 16.
2. Катуржевская Т.Ю. Будущее – в наших руках // Философские науки. 2001. № 1. С. 52.
3. Опыт социального диалога в ЕС и России: международ. конф. // Современная Европа. 2005. № 3. С. 102.
4. Конституция Российской Федерации // Дипломатический вестник. 1994. № 5/16. С. 31.
5. Модель И.М., Модель Б.С. Социальное партнерство в России // Социологические исследования. 2000. № 9. С. 46.
6. Игнатова И.Б., Турачина Н.А., Мурашко О.Ю., Сушкова Ю.Н. Информационные технологии в пространстве социальных кластеров // Среднее профессиональное образование. 2015. № 1. С. 28.
7. Мурашко О.Ю. Социальное партнерство как фактор успешной деятельности библиотек. М.: Литера, 2008. С. 38.